

Leto XVII.

Številka 8.

SLOVENSKI PRAVNIK.

Izdaja društvo „Pravnik“ v Ljubljani.

Odgovorni urednik :

DR. DANILO MAJARON.

V LJUBLJANI.

Natisnila „Narodna Tiskarna“.

1901.

VSEBINA.

1. <i>Henrik Sturm</i> : Zavezančev predlog, da naj se ustavi zvršilo, in izjava tirajočega upnika o njem (§ 40 zvrš. r.)	225
2. <i>Žanko Polec</i> : Nove kriminalistične šole	231
3. <i>Dr. J. Robida</i> : O presodnosti normalnega človeka. . .	240
4. Iz pravosodne prakse. Civilno pravo.	
a) Nove dejanske navedbe in nove dokaze, katere sodnik v §-u 179 c. pr. r. zavrne kot nedopustne, treba navesti v razpravnem zapisniku ali pa v dejanskem stanu sodbe, sicer je podán ničnostni razlog po §-u 477 št. 4 c. pr. r. — Razsoja o stroških, ako se sodba iz tega razloga razveljavi . . .	243
b) Solidarnost obveze tvori jedinstvenost stranke (§ 14 gr. p.).	245
c) K pojmu »pravnega interesa« v zmislu §-a 288 c. pr. r.	247
d) Negativen kompetenčni spor po §-u 47 jur. n. Razsoja o stroških po §-u 51, zadnji odst. c. pr. r. . .	248
e) Zakoniti zahtevki so le tedaj zvršljivi, kedar je za nje utemeljen zvršilni naslov »expressis verbis«	250
f) Stroškov za oglasbo terjatev k največjemu ponudku in za zastopanje pri razpravi o razdelitvi ni šteti za zvršilne stroške po §-u 216 zvrš. r. — Terjatev, nastalih iz kreditnega razmerja, je z obrestmi in stroški vred odkazati iz največega ponudka samo do višine vknjiženega najvišega zneska (§ 14 odst. 2 zemlj. zak.). — Najviši znesek, ki je vknjižen za postranske pristojbine, porabiti je le za one pristojbine, ki so izrecno v dotični listini navedene. — Stroške prisilne uprave (§ 120 št. 4 zvrš. r.) je kakor prednostne terjatve plačati iz največega ponudka po §-u 216 št. 1 zvrš. r., ako so le bili obrnjeni v prid do plačila dospelim upnikom, ne glede na to, koliko upnikom se je dovolila prisilna uprava.	
5. Razne vesti	

Slovenski Pravnik.

Leto XVII.

V Ljubljani, 15. avgusta 1901.

Štev. 8.

Zavezančev predlog, da naj se ustavi zvršilo, in izjava tirajočega upnika o njem (§ 40 zvrš. reda).

Spisal **Henrik Sturm**, c. kr. okrajni sodnik.

Mnogokrat je zvršilnemu sodišču razsojati o predlogu zavezanca, stavljenem v smislu § 40 zvrš. reda. Posebno pogostem se pa pripeti, da zavezanec v slučaju zvršila zastran denarnih tirjatev, hoteč ustaviti zvršilo, predloži zvršilnemu sodišču pošto prejemnico, kakoršne omenja § 46 odst. 2. zvrš. reda. V tem slučaju je, kolikor mi znano, pri mnogih sodiščih skoraj jedino le ta praksa, da se po predpisu §-a 40 zvrš. reda vzame v zapisnik predlog zavezančev, naj se ustavi zvršilo, in da se potem zasliši tirajoči upnik. To zaslišanje se zvrši po določilu §-a 55 in 56 zvrš. reda ali ustno ali pa na ta način, da se od tirajočega upnika zahteva pismene izjave, in to ali ono postopanje je odvisno od konkretnega slučaja, namreč od večje ali manjše daljave bivališča tirajočega upnika od sedeža sodišča. S predlogom, da naj se ustavi zvršilo, se tedaj, kedar ni moči zaslišati do časa, v katerem bi bilo opraviti kako zvršilno dejanje, združi predlog za odložbo (§ 42 odst. 3. zvrš. reda). Ta praksa je brez dvombe zakonita, vendar ne jedina. Zaželjeni uspeh more zavezanec doseči tudi na drug način. Ceneje je in povzroči manj opravila sodišču, ako se predlog za ustavitev zvršila sploh ne stavi ali ne vzame v zapisnik.

Zvršilni organ sme po §-u 46 zvrš. reda brez poprejšnjega sodnega ukaza počakati z opravo naloženega si zvršilnega dejanja, če se mu predloži poštna prejemnica, iz katere razvidi, da se je vplačala svota, katero ima tirajoči upnik tirjati. To določilo pa ni tako tolmačiti, da bi omenjena pravica ustavitve pristojala zvršilnemu organu le o priliki, ko opravlja zvršilo, t. j. le tedaj, ko se je zvršilni organ uprav napotil, da opravi naloženo

si izvršilno dejanje. Take utesnitve ni najti niti v citiranem paragrafu niti v drugih zakonitih določilih. Izjema je v tem pogledu le, če je opraviti prvo izvršilno dejanje n. pr. rubežen. Ker izvršilni organ ne sme po §-u 379 odst. 4. opr. reda niti obvestiti zavezanca o preteči mu rubežni, niti ukreniti ničesar, da bi zavezanec o njej zvedel, ne more priti, da bi izvršilni organ, predno začne opravljati rubežen, se mogel ravnati po predpisu §-a 46 izvrš. reda.

Drugače je pa v slučaju, ako je pri izvršilu na premično imovino rubežen že opravljena, prodaja premičnin dovoljena in narok za dražbo določen. Zavezanec je že obveščen o tem, kaj ga čaka, on si poskrbi, da bi se rešil preteče prodaje, potrebni denar, ga pošlje tirajočemu upniku, ki predaleč biva od njega, da bi mu mogel plačati neposredno, in se zglesi pri sodišču s pošto prejemnico, kar se navadno zgodi par dni pred prodajo. Pač bi bilo brezpotrebno, če bi se v tem slučaju vzel v zapisnik predlog, da naj se izvršilo odloži in po zaslišanju tirajočega upnika ustavi. Kakor hitro se predloži poštna prejemnica, je izvršilni organ že določen in ni nikakega zakonitega zadržka, zavezancu nakazati, da naj se obrne na izvršilni organ in mu izroči pošto prejemnico. Le-ta se prepriča o popolnem plačilu terjatve in, če je vse v redu, sestavi v smislu §-a 46 izvrš. reda in l. odst. točke 21 inštrukcije za izvršilni organ poročilo, katero izroči izvršilnemu sodišču. Oprava prodaje odpade in sodišče obvesti o tem tirajočega upnika z obrazcem št. 99^a iz dodatka h knjigi obrazcev. Na ta način se prihranijo zavezancu koleki, ki so za predlog ustavitve potrebni, sodišču ni treba sklepati niti o predlogu za odložbo niti po zaslišanju tirajočega upnika o predlogu za ustavitve, zmanjšajo se vročilni stroški in olajša se delo sodni pisarni, kateri ni treba izdelavati odpravkov različnih sklepov. Skratka: prihranjen je denar, delo in čas.

Da je pa to postopanje popolnoma zakonito, za to je najti zaslonbe v §-u 46 izvrš. reda, a tudi v drugih določilih. Pri normalnem izvršilu na telesne stvari brez komplikacij jenja sodniška delavnost z dovolitvijo prodaje. Ko je prodaja dovoljena, določi izvršilni organ dan prodaje, če ne odredi izvršilno sodišče nič drugega (§ 272 izvrš. r.), on opravi prodajo (§ 275), on mora stvari, ki jih je zastran javne prodaje poslati v drug kraj, odposlati

z zaprosilom za opravo prodaje vročevalnemu in zvršilnemu oddelku sodišča tega kraja (§ 393 opr. reda) in on mora izročiti izkupilo tirajočemu upniku (§ 283 zvrš. r.). Od dovolitve prodaje naprej je torej v normalnih slučajih zvršilnemu organu opraviti z zvršilom. Glede na to in pa na okolščino, da § 46 ne daje zvršilnemu organu samó pravice, počakati z opravo zvršilnega dejanja le tedaj, ko se začenja oprava, je jasno, da se lahko od tega časa naprej, ko je zvršilni organ za opravo prodaje določen, predloži njemu vprašljiva poštna prejemnica, da postopa po smislu l. odst., točke 21 inštr. za zvrš. organe.

To pa, kar se je navedlo za slučaj predložitve poštna prejemnice in se ponavlja v praksi največkrat, velja tudi, ako se zvršilnemu organu dokaže z javnimi ali javno poverjenimi listinami, da je tirajoči upnik potem, ko je bilo izdano naročilo zvršilnega sodišča, dovolil odlog ali odstopil od nadaljevanja zvršilnega postopanja.

Napominani način postopanja po § 46 se da vporabiti večinoma pri zvršilu na telesne stvari, dasi ne izključljivo, ker je vendar včasih zavezancu na tem, da se zvršilo s sodnim sklepom v resnici ustavi. Neporaben pa bi bil pri zvršilu na nepremično imovino in sicer z ozirom na § 207 zvrš. reda radi tega ne, ker je pravokrepna ustanovitev zvršila pogoj za izbris knjižnih zaznamb, dražbenega postopanja se tikajočih.

Če stavi zavezanec v smislu §-a 40 zvrš. reda predlog, da naj se ustavi zvršilo, je o tem pred odločbo zaslišati tirajočega upnika in kadar je odločba po posledikah te zaslišbe zavisna od pozvedbe in ugotovitve spornih dejanskih okoliščin, tedaj je napotiti zavezanca z njegovimi ugovori na pravdo. Brez dvojbe je to določbo §-a 40, le tako tolmačiti, da se mora tirajoči upnik natanko in jasno o zavezančevem predlogu za ustavitev izjaviti; kajti le na podlagi natančne in jasne izjave tirajočega upnika zamore sodišče ali sklepati o ustavitvi ali pa zavezanca po §-u 40 zad. odst. napotiti na pravdo. Če je izjava tirajočega upnika, ki protestuje proti zvršilu, površna, tako da sodišče ne more iz nje zadobiti nikakovega prepričanja o tem, kaj in koliko je spornega, je to izjavo, ako se je pisмено vložila, tirajočemu upniku vrniti v popravo, in ako le-ta ne ugodí

temu nalogu v določenem roku, je smatrati, da ni oddal izjave, ter je ustaviti zvršilo ne glede na njegovo površno vlogo (§ 56 zvrš. reda). Tega načela sicer ne izraža § 40 neposredno, a je pri logični interpretaciji samo ob sebi umevno. Gotovo samo radi tega, ker ni pametnega razloga dvomiti, da mora biti omenjena izjava tirajočega upnika popolnoma jasna, ni zakonodavec tega izrečno omenil, kakor je to storil nasproti dolžnikovemu dolžniku v §-u 301 zvrš. reda.

Dasi je vse to skoraj samo ob sebi umljivo, vendar se praksa ne ravna povsem tako. Največkrat je tudi v tem slučaju stvarni položaj ta, da zavezanec predloži zvršilnemu sodišču pošto prejemnico, iz katere je razvideti, da je tirajoči upnik plačan. Vsled stavljenega predloga, da naj se ustavi zvršilo, se tirajoči upnik sosebnostno tedaj, če ne biva v okraju zvršilnega sodišča, pozove z uporabo obrazca št. 108, da naj se izjavi o stavljenem predlogu. Zgodi se pa, da se tirajoči upnik zlasti v slučaju, ko ima na podlagi kake razsodbe več in različnih zneskov, od katerih tečejo obresti od različnih dnevov, kratko izjavi, da ni še plačan, čemur je krivo ali to, da se mu noče računati, ali pa da mu niso pristopni zvršilni spisi, iz katerih bi mogel posneti potrebne podatke. Vkljub temu, da je izjava tako površna, zahteva pa tirajoči upnik povrnitev stroškov svoje izjave. Kaj naj ukrene sodišče na podlagi take izjave? Ali naj tedaj, če je iz zvršilnih spisov razvidno, da je terjatev tirajočega upnika z vsemi pripadki plačana zneskom, poslanim po poštni prejemnici, ustavi zvršilo in naj zavrne predlog tirajočega upnika, da se odmerijo stroški izjave, ali pa naj zavezanca z njegovim ugovorom zavrne na pravdo?

V sličnem slučaju je neka prva instanca potem, ko je tirajočemu upniku vsled njegove izjave, da še ni plačan, naložila, naj dokaže, kak znesek in v kateri visokosti ni še plačan. Ko tirajoči upnik temu nalogu ni ustregel, je sodišče zvršilo ustavilo in ni prisodilo tirajočemu upniku stroškov izjave, utemeljujoč, da je iz zvršilnih spisov popolno plačilo razvideti in da tirajoči upnik ni doprinesel dokaza, da bi imel tirjati še kak znesek od zavezanca.

Rekurzno sodišče je ugodilo rekurzu tirajočega upnika proti temu sklepu, naložilo prvi instanci, razveljavši izpodbijani

sklep, odmero stroškov izjave in rekurza tirajočega upnika ter izreklo, da se po §-u 40 zvrš. reda zavezanec napoti na pravdo. Ta odločba se je s tem utemeljila, da se terjatev tirajočega upnika opira na izvršilni naslov, radi česar se mu ne more naložiti še kak drug dokaz, in da je sporna dejanska okolnost plačila.

Po mojem mnenju ne vstreza zakonu niti omenjeni izpodbijani sklep prve instance, niti odločba rekurznega sodišča. Nepravilno je, da je prva instanca zahtevala od tirajočega upnika dokaz za to, kak znesek in v kateri visokosti ni še plačan, nepravilno je pa tudi mnenje, katero izraža rekurno sodišče namreč, da je zavezanca s svojimi ugovori napotiti na pravdo, dasi je izjava tirajočega upnika nepopolna.

Ker ima tirajoči upnik zase izvršilni naslov, ni nikake zakonite zaslombe za to, da bi se mogli še kaki drugi dokazi od njega zahtevati tekom izvršilnega postopanja. Pač pa je v izvršilnem redu izraženo nasprotno načelo, da je ugovore tekom izvršilnega postopanja, ako odločba zavisi od dozvedbe in ugotovitve spornih dejanskih okoliščin, napotiti na pravdo (§§ 40, 128 in 231 zvrš. reda). Pravilno bi toraj bilo le, ako bi bila prva instanca vrnila nepopolno izjavo tirajočemu upniku v popravo z naročilom, da naj v roku, ki bi mu ga bilo podeliti, navede (ne pa dokaže), kak znesek in v kateri visokosti ni še plačan. Le tedaj moglo bi izvršilno sodišče o tem sklepati, gre li samo za kako pravno vprašanje, ali pa za sporno dejansko okolnost. Če je pravno vprašanje v prepiru, mora o njem vsekakor razsojati izvršilno sodišče brez posebne pravde. Prav lahko pa je mogoče, da je kak predlog tirajočega upnika tekom izvršilnega postopanja povzročil zavezancu samemu kake stroške, katerih plačilo se je naložilo tirajočemu upniku. Ako zavezanec hoče kompenzirati in odračunati te stroške o priliki stavitve predloga, da naj se ustavi zvršilo, tirajoči upnik se pa temu protivi, mora o tem pravnem vprašanju razsojati izvršilno sodišče brez posebne pravde. Na podlagi nepopolne izjave, da terjatev ni še plačana, pa sodišče niti ne ve, bo li treba razsojati o kakem pravnem vprašanju ali pa je sporna le kaka dejanska okolnost, posebno, ako gre za zvršilo zastran več zneskov in je iz izvršilnih spisov samih razvideti, da

je tirajoči upnik po svojem lastnem priznanju že več zneskov sprejel. Mora se torej tirajoči upnik izjaviti o tem, kak znesek in v kateri visokosti ni še plačan, in če pri tem trdi, da tega gotovega zneska ni sprejel, potem je sporna dejanska okolnost in zavrniti je zavezanca na pravdo. Tirajoči upnik se ne more s tem izgovarjati, da mu sploh ni moči povedati, kateri znesek ni še plačan, češ da bi moral pogledati v zvršilne spise, kateri mu pa niso pristopni, ker se nahajajo pri višji instanci ali kjer si bodi. Če je temu tako, potem pa mora tirajoči upnik v smislu § 128 c. pr. r. in § 78 zvrš. reda prositi podaljšanja rokú, za dotično izjavo podeljenega, in na to prošnjo se bi moralo ozirati zvršilno sodišče. Ako bi se pa tirajoči upnik vendarle obotavljal popraviti svojo nepopolno izjavo in navesti mu baje še dolžni znesek, imelo bi to v smislu § 56 zvrš. reda posledico, da se ustavi zvršilo, ker bi bilo smatrati njegovo nepopolno izjavo tako, kakor da se ni oddala.

Iz ravno navedenih razlogov ne zadošča zakonitim določilom po mojem mnenju tudi napominano od rekurznega sodišča izraženo mnenje, da je zavezanca napotiti na pravdo vsled nezadostne izjave tirajočega upnika, da ni še plačan. S tem mnenjem se ne strinjajo niti pozitivna določila zvršilnega reda.

Po določbi §-a 27 se ne sme zvršilo opraviti v večjem obsegu, nego je potrebno, da se dožene zahteva, oznamenjena v zvršilnem dovolilu (primerjaj tudi §§ 14, 41 odst. 2. in 263) in po § 279 je dražbo skleniti, brž ko zadostuje doseženo izkupilo za poplačilo zvršljivih tirjatev vseh upnikov, ki postopajo z zvršilom po prodaji, in pa za založbo vseh pripadkov teh terjatev in stroškov zvršila. Zato določa § 54 št. 2., da mora tirajoči upnik pri denarnih terjatvah že v predlogu, da naj se dovoli zvršilo, navesti znesek, katerega je tirjati po zvršilu, in pa zahtevati postranske pristojbine (pripadke). Zvršilni organ mora toraj vedeti prav natanko visokost terjatve s pripadki vred, da se zamore ravnati na pr. v slučaju prodaje po predpisih §-ov 279 in 283, da od zarubljenih reči proda le toliko, kolikor je za poplačilo terjatve potrebno, in da, če bi kak znesek od izkupila ostal, ga izroči zavezancu. Ako je iz zvršilnih spisov razvidno, da je tirajoči upnik plačan, le-ta pa v svoji izjavi, ki jo je oddal vsled sodnega poziva, le kratko

trdi, da ni še plačan, a ne navede nobenega zneska, kako naj bi se potem, če bi bilo zavezanca napotiti na pravdo in on ne bi te poti nastopil, mogla opraviti prodaja, do katere bi moralo priti, ker se je odložitev zvršila dovolila le do odločbe o predlogu za ustavitev? Niti izvršilni organ, niti izvršilno sodišče ne ve, koliko in kaj hoče tirajoči upnik še imeti. Skratka, prodaja se ne bi mogla opraviti. Sicer pa je tudi uvaževati, da mora biti zavezancu znan znesek, katerega je še dolžan, da se zamore poslužiti po § 200 št. 4 izvrš. reda pristojne si pravice, da plača pred začetkom prodaje tirajočega upnika in tako prepreči prodajo.

Prišli smo do zaključka, da mora tirajoči upnik, kadar je pozvan v smislu § 40 izvrš. reda na izjavo o zavezančevem predlogu, naj se ustavi izvršilo, to izjavo oddati jasno in natanko, da mora tudi, ako ni še popolnoma plačan, v svoji izjavi navesti, kak znesek in v kateri visokosti ima še tirjati, ter da trpi on stroške, katere je poprava nepopolne izjave povzročila.

Nove kriminalistične šole.

Spisal cand. iur. **Janko Polec.**

Uvod.

»Trikrat je narekoval Rim svetu zakone, trikrat združil narode; prvič, ko je bil rimski narod še v polni moči in slavi, v državno; drugič, ko je njegova slava že zatemnela, v versko in tretjič vsled recepcije rimskega prava v pravno jednoto.¹⁾

Toda tretjič rimski duh ni mogel tako popolnoma podjarmiti narodov kakor preje. Rimljani, mojstri, v civilnem pravu, so imeli primeroma jako nerazvito kazensko pravo, ki ni moglo izpodriniti nemškega in cerkvenega.

Epigoni Paula in Ulpijana, Gaja in Papinijana, dobro čuteči to nepopolno zmago, so se neprenehoma trudili zamujeno popraviti in so skrbeli, da je »dežela pravoznanstva« od renesanške

¹⁾ Jhering: »Geist des röm. Rechtes« 1. B.

dóbe pa do današnjega dne pravo torišče idej, prevažnih in prerodovitnih za razvoj kazenskega prava.

V 15. in 16. stoletju so italijanski juristi, seособno Gandinus, Angelus Aretinus in Bartolus sè svojimi deli mogočno vplivali na sodobnike, vzlasti na bistroumnega Schwarzenberga; ta je prvi združil tedaj drugo poleg drugega veljavno nemško, cerkveno in rimsko kazensko pravo v sistematično izdelani, za tisti čas vzorni zakonik, takozvano »Bambergensis«, ki je bila kot »mater C. C. Carolinae« in posredno tudi »Theresianae« več kakor 200 let temelj vsemu kazenskemu pravu. Čeprav nadkri-ljuje Janez Schwarzenberg vse tedanje juriste sè svojo bistroumnostjo, juridično naobrazbo in z visokimi, plemenitimi idejami, se vendar v svojem zakoniku ni mogel otresti zmot svojega časa. »Bambergensis« nosi v sebi kali, iz katerih so v poznejših zakonikih vsklile one strahovite zmote inkvizitornega kazenskega postopanja, jednega največjih madežev v zgodovini človeštva.

Najslednji dve stoletji (17. in 18.) sta jedna najžalostnejših dob v povestnici kazenskega prava in jedna najneugodnejših za njegov razvoj. Brez novih, oživljajočih idej zadovoljevali so se pravniki v teoriji z več ali manj podobnimi si komentarji obstoječih kazenskih zakonikov in kazenskih razsodeb; v praksi so se pa posluževali inkvizitornega postopanja in vseh grozovitostij, ki iz tega logično izhajajo. Kazensko pravo se ni moglo tako dolgo povspeti iz tega, človeštva nevrednega stanja na višjo stopinjo, dokler so vladale ideje, družabne razmere in sploh svetovno naziranje, ki je to stanje povzročilo. Kajti zgodovina nas uči, da se nikjer ne zrcali bolje vpliv časa, njegovo stremljenje in ideje, vsako tudi najmanjše gibanje ljudske duše, kakor ravno v kazenskem pravu.

In tako je še-le prosvetljeni absolutizem povzročil preobrat. Bil je zopet Italijan, Cesare Beccaria (1735—1794), učenec francoskih enciklopedistov, ki je, navzet novih idej, jel misliti na času primerno preosnovo kazenskega prava. V svojem slavnem, skoro na vse evropske jezike prevedenem delu: »Dei delitti e delle pene« (1764) je zahteval pred vsem bolj milih in popolno odstranitev smrtnih ter družih barbarskih kaznij. Njegove zahteve, ki niso bile nič drugega, kakor po sodobnih prosvitljenih idejah povzročena reakcija proti vladajoči ostrosti in grozovi-

tosti, so našle mogočen odmev po vsem omikanem svetu. Zakonodajalci so hiteli uresničevati Beccarijeve idejale v zakonikih, teoretiki pa so po širnem svetu oznanjevali novo človekoljubno kazensko naziranje raz vseučiliških stolic in v svojih spisih.

Znani zgodovinski dogodki koncem 18. in začetkom 19. stoletja so pretrgali zopet nit, ki je od Beccarijevega nastopa vezala kazensko pravo s prosvitljenim absolutizmom in občnim svetovnim naziranjem.

Pozneje, ko so se po Napolenovih vojnah države docela prevstrojile in konsolidirale in zlasti, ko so l. 1848. narodi, v v svobodi pomlajeni, zahtevali mesto inkvizitornega akuzatorno kazensko postopanje, je umevno, da so se morali pravoslovci ozirati sosebnost na legislatorno-dogmatično stran kazenskega prava. In Beccarijeva, t. zv. klasična šola je ravno v dogmatičnem oziru po svojih glavnih zastopnikih — Anzelm Feuerbachu, Hye-ju, Glaserju, Herbstu, Bernerju, Holtzendorffu, Merklju, Filangeriju, Romagnosiju, Carrari, Lucchiniju in drugih — vstvarila nesmrtna dela, zvesta idejam svojega ustanovitelja, ki je v praktičnem oziru zahteval milejših kaznij, v teoretičnem pa smatral zločinca za posebno abstraktno, juridično bitje.

V tem svojem marljivem delovanju pa klasična šola ni zapazila pokreta, ki se je vršil v vseh znanostih in v svetovnem naziranju sploh vsled nenavadno bujnega razvitka prirodnih ved, ki so jele močno vplivati na vse znanosti in jih postavile na povsem nov, empiričen temelj. Kdo bi si bil tedaj pač mislil, da bodo nauki naravoslovcev zanimali kdaj jurista? In vendar usoda kazenskega prava ni bila druga od usode ostalih ved!

Resnica, da se mora kazensko pravo razvijati bolj, kakor vsako drugo, z duhom časa, da mora primerno upoštevati nove ideje, če noče naleteti na odpor in izgubiti tal in razuma v ljudstvu in s tem pravega smisla, se je zopet pokazala v vsej jasnosti. Klasične juriste, ki so pozabili pri reševanju abstraktnih problemov na ta važni zgodovinski nauk in so postali gluhi in slepi za novodobno življenje in nove ideje, pa je naenkrat vzdramilo že prav mogočno gibanje, katero so povzročile v kazenskem pravu naravoslovske vede, sosebnost antropologija in pozneje socijologija; začujeno so gledali ti pravniki popoln preobrat v svoji vedi, ki je večino izmed njih popolnoma izne-

nadil in to tembolj, ker ni stal na čelu tega gibanja jeden izmed njih, ampak učenec Eskulapov, Cesare Lombroso. In vnel se je hud boj, ki še danes ni odločen. V tem boju pa klasično šolo izpodriva antropologična in še novejša socijologična.

I.

Antropologična šola.

Iz poročil o kazenski obravnavi proti Passananti, ki je 17. novembra l. 1878. ranil v Napolju kralja Umberta z bodalom, zvedelo je občinstvo začudenjem, da zdravniki niso opazovali le intelektualnega, duševnega življenja zločinčevega, marveč da so merili tudi obod njegove glave in prsij ter tehtali njegovo telo. Ta obravnava je širši svet prvič opozorila na reformatorsko gibanje, ki se je začelo v Italiji v kazenskem pravu, na ideje, ki so se prvičrat praktično vporabile v tem senzacionalnem slučaju.¹⁾ Ali se bomo čudili, da je nastala zopet uprav v Italiji nova kriminalistična šola? Nikakor ne! Italija, v neprestanih vojnah politično razkosana, gospodarsko izsesana in moralno docela pokvarjena, je bila naenkrat po toliko stoletjih zopet zedinjena in osrečena z modernimi institucijami, po večini tujimi narodnemu duhu in ljudstvu, sila strastnemu po naravi, geografičnih in socijalnih razmerah; obdarjena z zakoni, katere je štela država s kriminalno politiko, a to je vodil za te razmere premili duh Beccarijev. Zločini so se strahovito množili in samo umorov so šteli 3000 na leto v tej nesrečni državi.

Uspeštevajoč te razmere in naravne neizpremenljive zakone, ki določujejo razvitek kazenskega prava, moramo priznati, da bi bilo nenaravno, ko bi se v tem nezdravem ozračju ne rodile reformatorske ideje; moremo razumeti, da je navidezno jeden sam mož dal kazenskemu pravu smer, ki je bila v resnici že določena po reakciji proti nasprotni vladajoči struji in po ravno procvelih naravoslovnih vedah, sešobno po antropologiji.

Antropologijo so že v 5. desetletju 19. veka postavili Virchow v Nemčiji, Davis na Angleškem in Broca na Francoskem

¹⁾ Kräpelin: Lombrosos »Uomo delinquente« v Zeitschr. f. die ges. Strafrechtswissenschaft. 1885.

na povsem nov temelj.¹⁾ Mere in številke so stopale v tej vedi vedno bolj v ospredje. Nove metode so se oklenili sosebnito italijanski učenjaki, pred vsem Maggiorani in Nicolucci, Mantegazza, Canestrini, Adriani, Morselli i dr., ki so dosegli prav lepe vspehe.

Pred vsem pa moramo omeniti Marzola, ki je sè svojimi studijami o prajezikih, zlasti z delom: »Monumenti storici rivelati coll' analisi della parola« mogočno vplival na pravega ustanovitelja nove šole, na glasovitega Cesare Lombroso.

Rojen v Benetkah l. 1836. pisal je izredno nadarjeni deček že jako zgodaj²⁾ in dal že v 12. letu tiskati dve starinoslovni razpravi. Na gimnaziji se je mnogo in vspešno pečal z jeziki, tako da je prišel temeljit poliglot na vseučilišče, kjer se je posvetil pred vsem medicini, ne zanemarjajoč ostalih, posebno naravoslovnih ved. Darwin, Marzolo in drugi naturalisti so bili njegovi ljubljenci. Po končanih vseučiliških studijah nekaj časa vojaški zdravnik, habilitiral se je 29-letni učenjak z večjimi razpravami o antropologiji kakor profesor antropologije in pozneje tudi psihijatrije na vseučilišču pavijskem. Kakor psihijater je bil nezadovoljen z metodo, tedaj navadno v tej stroki in je tu prvi začel uporabljati pozitivne rezultate antropologije. Že takrat priznan veščak v psihopatologiji bil je Lombroso poklican za zvedenca v nekaterih znamenitih kazenskih slučajih, ki so vzbudili v njem veliko zanimanje za zločinca. V teh svojih izvestjih pred sodiščem je že povdarjal, da se hudodelec in umobolnik jasno razločujeta i med seboj i od normalnega človeka po fizičnih in duševnih lastnostih. Od tega časa se Lombroso, ki je bil kmalu pozvan za profesorja sodne medicine v Turin, kjer še danes deluje, neprestano peča premarljivo in vstrajno s tem prevažnim problemom. Mož, ki je bil navdušen učenec naturalistov in antropologov in je antropologijo začel vporabljati v psihijatriji, je presadil to svojo ljubljenko tudi na kriminalistično polje, razlagajoč postanek in razvitek zločinstva iz zgol antropoloških, fizičnih činiteljev.

¹⁾ Lombroso: »Über den Ursprung, das Wesen u. die Bestrebungen der anthr. Schule in Italien« Zeitschr. f. d. g. Stafr. 1880.

²⁾ Kurella: C. Lombroso u. die Naturgeschichte des Verbrechers (Hamburg 1892).

Ta ideja v obče ni bila nova. Casper je že l. 1854 (*»Mörder-physiognomien«*) opozoril, da je pogostem opazil pri hudodelcih brahicefalijo, »mrzel pogled«, zelo vdrti oči, apatijo in ravnodušnost napram hudodelstvu. Znamenite so Casperjeve *»Novellen«*, ki se pogostem primerjajo glasovitim Tadieu-jevimi *»Attentats aux mœurs«*.

Chapman in Clarke sta prva priobčila primerjajoče studije o formaciji človeške črepinje pri hudodelcu in pri umobolnem v delu *»The cranial outline of the insane and criminales«* (1846). — V istem smislu so delovali: Bergmann (*Vischow's ges. Abhandlungen*), Demonture. (*»Observ. sur l' état pathol. du crân«* 1833), Barkow (sè svojim znamenitim atlantom), Broca, Mandsley (*»mental responsibility«* 1873). Thompson (*»Psych. of criminal«* 1870) in Benedikt. — S psihologijo hudodelca sta se vspešno pečala Lauvergne (*»Sur les forçats«* 1843) in Despine (*»Psychologie naturelle«* 1868). — Öttingen v Nemčiji in Guerry na Francoskem sta ustanovitelj moralne statistike; učenjakom Ave-Lallemandu, Pottu in Biondelliju pa se moramo zahvaliti za prve preiskave o jeziku hudodelcev (*Gaunersprachen*).

Tako je našel Lombroso svoje polje že nekoliko izorano, ko je je začel dalje obdelovati in priobčevati svoje znamenite studije o zločincu pod naslovom: *»L'uomo delinquente«* v listu *»Atti dell' Istituto Lombardo«* (1871—76).

Malo je knjig, ki bi obudile toliko zanimanja, toliko nasprotovanja, takšno gibanje v znanosti in ki bi bile tako značilne za postanek in razvitek kake znanstvene ideje kakor Lombrosovi: *»L'uomo delinquente«*. Pod tem nadpisom je Lombroso v prvi, v periodičnem listu izišli izdaji, obsežni komaj 300 strani priobčeval 5 let rezultate svojih opazovanj pri 1200 živih in 100 mrtvih hudodelcih, izvajajoč končno le svoje drzne, skrajne konsekvence. Za to prvo izdajo, v kateri je namešan le material brez reda in sistema, je prišla že l. 1878. druga sistematična, v obsegu 740 strani, l. 1885. pa je tretja obsegala že 37 tiskovnih pol. — Nič manjša, kakor zunanja je bila tudi notranja izprememba. Avtorja so kritika in njegove lastne preiskave prepričale, da je bilo mnogo njegovih opazovanj napačnih, da je veliko odtod izvajanih posledic prenašanih in mnogo teorij nevzdržnih. Z redko moško odkritosrčnostjo je priznal, kadar se je pre-

pričal, svoje napake in jih popravil, tako da je tudi vsebina njegovega glavnega dela danes že precej drugačna, nego li v prvi izdaji. V prvih poglavjih svojega dela razpravlja pisatelj o embriologiji zločinstva,¹⁾ dokazuje, da je zločin naraven, vsem organskim bitjem imanentni pojav, katerega moremo opazovati že pri rastlinah (žužkojede rastline), ki je kaj pogost v kraljestvu živalij, začeni pri levu-kralju pa do njegovega najmanjšega podložnika. Ne da bi pomislil, da se »zločini« pri rastlinah in živalih pač ne morejo primerjati s človeškimi hudodelstvi, prehaja vendar Lombroso, popolnoma v Darwinovem zmislu, od živalij takoj na človeka, in sicer najprvo na človeka-divjaka, ki stoji, po Lombrosovem mnenju, fizično in telesno živali najbližje.

S pomočjo večinoma lastnih opazovanj hudodelcev skuša Lombroso tu dokazati, da imajo vsi zločinci skupno posebne pasemske lastnosti, ki jih približujejo Mongolom in ki se kažejo morfologično v strukturi črepinje in obraza, rasti las itd., funkcijonelno pa v tetoviranju, jeziku in celi vrsti skupnih lastnosti njihovih živcev, njih značaja in razuma. Za posebne telesne lastnosti zločinčeve našteva: močno razvite lične kosti, »fronte sfuggente« (odmikajoče se čelo), poseben razvitek končnikov, brahi-, oksi-, makro- in mikrocefalijo, degeneracijo »foraminis occipetalis magni« (zatilne luknje), kostno razredčenje (»osteoporosis«), obločno čelno kost, stanjšanje lobanjskih kostij, inkakost in vmesne kosti (»Inkabeln und Schaltknochen«), Wormove kosti, preostali čelni šiv (»persistirende Stirnnaht«) itd. Posebna inervacijska lastnost je v mnogo slučajih velika neobčutnost kože in velika razdražljivost živcev. Tudi manija se tetovirati je značilna posebnost zločincev.²⁾ Strasti: lenoba (zato francoski »pègre« = lenuh = tat), lahkomiselnost, osvetlivost (vsled najneznatnejših vzrokov), nagnenje k pijančevanju, igranju in šumnemu razveseljevanju — so glavne lastnosti hudodelčevega značaja. Njegov razum, po Lombrosovih opazovanjih, ni zmožen pred zlo-

¹⁾ Lombroso: »L'uomo delinquente«.

²⁾ V »Atlantu«, ki je izšel kot priloga k Lombrosovem »L'uomo itd.« se nahajajo jako zanimive podobe in znaki, katere so si od pisatelja opazovani zločinci tatovirali na najrazličnejše dele života. Tetoviranje je res lastnost, katero prav pogoste lahko vidimo v vseh kaznilnicah. Morda je ravno ta navaden pojav, ki je privedel Lombrosa do prepričanja, da je zločin povrnitev v stanje divjaka.

činom spoznati njegovih posledic in je sploh omejen. Po tem popisu zločinca v somatičnem in psihologičnem oziru razpravlja Lombroso o etiologiji hudodelstva. Pred vsem poudarja, da tudi veliko pozitivno znanje nikakor ne vpliva blagodejno na moralo, temveč pogostem več škoduje, nego li koristi; ne taji pa, da višja duševna omika že kakor taka oplemeni srce. Radi tega uči statistika, da so zločini mej pravimi učenjaki redka prikazani, pogosta pa mej takozvanimi profesijonisti, in sicer bolj pogosta, nego mej neomikanimi poljedelci.

Etnologičnim, geografičnim in atavističnim momentom pripisuje Lombroso veliko važnost in dokazuje, da se kaže here-ditarni vpliv v razmerju 26 : 100. Pri moškem spolu je zločinstvo bolj razširjeno, nego pri ženskem, ki je pa na drugi strani mnogo bolj nepoboljšljiv, nego moški.

Uvažujoč ta svoja opazovanja sklepa pisatelj, da je vzrok zločinstva fiziologičen-atavističen, da tiči v živalskih nagonih, ki mirujejo vsled vpliva vzgoje, družbe, kaznij, a se vzbude v posebnih razmerah. Take razmere so letni časi, gospodarsko stanje, spol, stan, posnemanje, zloraba alkohola (ki provzročuje zločine proti osebi), bolezni, strasti itd. Vpliv civilizacije je v obče poguben. Velika mesta pospešujejo zločine soseben s časopisi, s skupnimi prenočišči za reveže, prenapolnjenimi šolami, bedo itd.

Predno pa razpravlja Lombroso v zadnjih poglavjih o terapiji zločinstva, razlaga precej obširno svojo teorijo o zločinu in kazni. Zločin smatra za naraven ali filozofično izraženo potreben pojav, tako kakor rojstvo, smrt ali duševne bolezni.

Temu naziranju o zločinu je primerna teorija o kazni. Če je zločin naraven pojav, odvisen od posebnega telesnega ustroja in naravnih živalskih nagonov, za katere zločinec ni odgovoren, potem namen kazni ne more biti drug, kakor braniti človeško družbo pred zločincem in ga uničiti. Lombroso odreja kazni poboljševalni namen. V boju zoper zločinstvo priporoča, da naj se odpravi porota, da naj se vladarji ne poslužujejo pravice pomiloščenja za nepolitične zločine, da naj se zločinci iz navade zapirajo v posebne ječe, če treba za vse življenje; zahteva visoko obdačenje žganih pijač in prepoved, prodajati jih mladini, opustitev praznikov in semanjih dni; pomnožitev železnic, opu-

stošenje gozdov v deželah, kjer se nahajajo hudodelske družbe, večjo uporabo fotografije, brzojava in telefona pri zasledovanju hudodelcev, izključenje javnosti pri kazenskih obravnavah, h katerim naj bi imeli pristop le odrasli, posebno zanesljivi moške, obdačenje časnikaškihotic o kazenskih slučajih itd.

Lombroso je velik nasprotnik ječe, katero smatra zlasti pri mladih ljudeh za visoko šolo zločinstva. Mesto ječe priporoča telesne in denarne kazni, post, mrzle kopeli, domači zapor, prisilne delavnice, deportacijo, za hudodelce iz navade pa posebne zavode.

Naravno je, da so te Lombrosove studije in še bolj pa njegove drzne konsekvence iz njih vzbudile mej učenjaki ter omikanci sploh, in sicer najpreje v Italiji, velikansko pozornost. Akopram pravo za pravo ti rezultati Lombrosovega dela niso bili nič drugega kakor čistejši hlapovi, ki so, odločivši se od občne gnilobe, že dolgo vstajali iz moralno nezdravih tal italijanskih in se potem na čudovit način kondenzirali v vsprejemljivem duhu nadarjenega Benečana v ideje, ki bi naj padale nalik blagodejnemu dežju nazaj na žejno zemljo, iz katere so izhajale, ki bi naj jo oplodile in očistile zopet ozračje: so vendar ti rezultati vso javnost naravnost konsternirali. Če je bila že sama pozitivistična metoda nekaj novega, tiči vendar prevesen pomen Lombrosovih izvajanj v njegovem nauku, da je zločinec le produkt svojega telesnega ustroja in delovanja posameznih organov, ali kakor se navadno pravi v njegovi hipotezi o rojenem hudodelcu (»delinquente nato«, »criminel-né«).

S to svojo glavno hipotezo, iz katere je izvajal vse konsekvence, odtegnil je Lombroso kazenskemu pravu temelj samostojne vede, jo ponižal in uvrstil mej naravoslovne znanosti.

Nekaj časa so stali učenjaki nemi nasproti temu nenavadnemu fenomenu na znanstvenem nebu italijanskem, čuteč velikanski pomen za vse kazensko pravo, vedoč, da niso to le morebiti nezmislne teorije novotarskega učenjaka, ampak izraz nove struje, novega svetovnega naziranja. Ta molk mej italijanskimi učenjaki ni trajal dolgo, bila je le ona strašna tišina pred hudo nevihto, pred veliko bitko, ko se vojaki s skrbjo pripravljajo na boj.

(Dalje prih.)

O presodnosti normalnega človeka.

Piše dr. J. Robida, ordinarij deželne blaznice na Studencu.

II.¹⁾

Vsako pravo je izraz pravnega mišljenja kake socialne družbe in je zavisno od njene kulturne stopnje, na kateri se uprav nahaja. Radi tega ni pravo nič absolutnega; spreminja se časovno, krajevno in je zavisno od vsekakoršnih drugih odnošajev.

Na višjih kulturnih stopnjah mora biti pravo zasnovano na principu občne blaginje. Vsi filozofemi ne pomagajo nič; človeštvo je konečno le navezano na rušo zemlje, na kateri živi, in vse trezne moralne in pravne norme morajo biti socialno utilitarne. Pravo, sezidano na tej podlagi je naravno in torej dobro.²⁾

Kakor hitro pa smo to izrekli in izvajamo posledice iz tega, spravili smo pravo v zistem. Ker pa pravo sloni v svojih najtenjših koreninah na čuvstvovanju, ne na razmotrivanju in je, kakor smo omenili, izraz pravega naziranja, imelo bo izvestno mnogo določil, ki so sama na sebi napačna, in imajo vso svojo ceno zahvaliti le nazorom, iz katerih so započela. Pravno naziranje je končno soseben omejen kraj ali del svetovnega naziranja — katero se pri vseh narodih zлага z dotičnimi temeljnimi veroizpovedovanji. Vsled tega pride v vsako pravo tudi kolorit njihov.

Ta uvod je bilo treba napraviti, da bo lažje razumevno, kako je jemati pojem »presodnosti« z ozirom na »naravno« pravo. Iz teh podatkov namreč sledi, da je človek lahko popol-

¹⁾ Gl. »Slov. Pravnik« 1901, št. 3.

²⁾ Seveda pa tudi tako pravo ni nezavisno, tudi ono se spopolnjuje in razvija. Principi komaj da padejo, predno razpade družba, katera jih je prvotno rodila. Praktično pa se tako pravo lahko kaj zelo spreminja. Če so kulturni narodi na*pr. svoji družbi škodljive pojedince odstranjevali iz svoje srede, bil je to povsem naravno utemeljen razlog. Kako pa se je ta princip, »škodljivce« odstranjevati, tolmačil v preteklih stoletjih, in do kako napačnih praktičnih rezultatov se je pospela justica, svedočijo najbolj preganjanja nesrečnih vražaric in vražarjev.

nem »presoden«, da ravna po svoji »vesti in znanju«, a pride vendar v konflikt recimo s kazenskim zakonom. Mogoče je torej, da je dejanje posameznika samo na sebi pravo, a da ne odgovarja splošnemu pravnemu naziranju — in postane tako zločin. In vendar je storilec povsem normalen in presoden!

Iz tega torej izhaja, da je »presodnost« v »moralnem« zmislu, kakor jo narekujejo etični motivi, v praksi kaj omejena, in da se juristi vseh časov niso dosti brigali za »e pur si muove«.

Naj se torej moralna presodnost ceni še tako visoko, prikrojiti jo je v življenju vendar le logičnim, iz inteligencije izvira-jočim motivom koristnosti in škodljivosti, dovoljenega in nedovoljenega.

S tem pa prehajamo na pravno presodnost. Kakor je razvideti iz razprave dosedaj, zahteva pravnik samo to, da lahko uvidiš in presodiš kazensko odgovornost. Navzlic temu pa uči izkušnja, da je pri ljudeh, katerim manjka etičnih momentov, presodnost redno omejena, pač ker odpade popolnem podlaga čustvenega (altruističnega) življa.

Pa tudi na podlagi takega določenega prava spreminja se presodnost kaj močno.

Ne glede na telesno organizacijo, od katere je končno vsak človek popolnem zavisen, določijo presodnost še drugi momenti, kakor nadarjenost, vzgoja, šola itd. Vse to napravljalo bo celo lestvo »proste volje«, »moralne prostosti«. Govorili smo že v prvem poglavju o tem. A splošnost tudi ne zahteva nemogočega, ne zahteva absolutne prostosti, zadovoljna je z relativno: posameznik naj se postavi v bran egoističnim, interes in pravno okrožje sodelavcev rušečim nagonom, tako kakor je to za zakon določila družba na podlagi državnega ali narodnega procvitanja.

Na tej tirjati obstoji možnost, o sebi kot državljan prosto določati; njena premisa pa je presodnost in pravnostna odgovornost — kakor antropološko-psihološka podlaga vsake pravne države.

Pravo tudi nima nikakega interesa do finejših, preciznejših določil, kakor jih upravi zahteva zakon, in prepušča natančnejše presodnostne gradacije vesti posameznika, poštenosti njegovi itd. Tudi ne zahteva od nikogar več, kakor da uvideva nezako-

nitost dejanja. Ta presodnost pa je pravzaprav premisa, s katero računa pravo, namreč, da se vsak človek v gotovem času pri navadnem razvitku toliko spopolni, da postane v zaznačenem zmislu presoden. Poleg tega razvitka pa računi pravo tudi z možnostjo pri presojanju konkretnega slučaja, odločiti se za dovoljeno in potlačiti eventuelno nastajajoče osebne motive. Presodnost in možnost »proste« odločitve daje stoprav pogoj pravne imputabilite.

To oboje da se z vzgojo bodisi v ožjem ali širšem pomenu in s pogosto vajo v sličnih ali vedno ponavljajočih se slučajih doseči. Pri tem mora se inteligenca povoljno razviti, takó da uvidi človek posledice, ki nastanejo iz dejanja za splošnost, — potem pa tudi nenravstveno, nepravno stran na činu samem. Poslednje je stvar čustvenega življenja. Splošno torej pravo sklepa: izkušnja uči, da se dorasel človek v toliko razvije na razumu in na srci, da postane presoden.

Jasno je nadalje, da se niti dva človeka ne razvijata jednako. Morala bi imeti iste konstitucije, iste izkušnje, isto vzgojo itd. Vsled tega je pravno naziranje n. pr. kmetovo povsem drugo, nego pravnikovo ali modroslovčevo, tudi če se držimo mrtve črke paragrafa. (Lovska tatvina, goljufije pri kartah, krive prisege na jedni — dvoboji, razuzdanost itd. na drugi strani). Takó je celo mogoče, da pri različnih slojih izgube pravni nazori vsak pravni temelj, in postane zakon gola formaliteta zanje brez vsake subjektivne etične vrednosti.

Človek se pa tudi časovno različno razvija. Govoriti bi bilo pravilno celo o normaliteti 10, 11, 12 itd.-letnega človeka. Naš zakon n. pr. odločil se je v kazenskih rečeh za 18., v civilnih za 24. leto. Ni tukaj mesta razmotrivati upravičenost te razdelbe — teoretično vzeto se vsekakor jako čudno glasi, da pravo jemlje nekako dvoje vrste presodnosti.

Omeniti pa je, da se pojavljajo tudi v normalnem oziru velike difference, kar se tiče presodnosti. 18letni osmošolec in 18letni kmetški fant, recimo, da sta jednako nadarjena in da se telesno normalno razvijata oba, si izvestno nista jednaka. Prvi je imel dosti več prilike vzgajati se, nego drugi — pri prvem treba iskati mnogo krepkejših etičnih motivov nego pri drugem — in vendar, kako se sodi v praktičnih slučajih prve in druge! Pri prvih so olaj-

ševalni moment »Flegeljahre« — pri drugih se navadno na to pozablja.

Takó je tudi mogoče, da ima dobro vzgojen 15-letni deček isto presodnost, kakor 20-letni seljak. Seveda je prva oprta navadno na prirojeno ali izšolano inteligenco — emotiviteta bode bržčas krepkejša pri mlajšem posamezniku, kakor tudi premijavost afektov (»Labilität«).

To vrzel kazenski zakon tudi prav dobro čuti, in zato je tudi določil najmanjšo in največjo mero kazni in upošteval olajšalne momente. V to široko progo želel je zakonodavec spraviti vse te dosedaj navedene slučajnosti.

Iz pravosodne prakse.

Civilno pravo.

a) Nove dejanske navedbe in nove dokaze, katere sodnik v §-u 179 c. pr. r. zavrne kot nedopustne, treba navesti v razpravnem zapisniku ali pa v dejanskem stanu sodbe, sicer je podán ničnostni razlog po §-u 477 št. 4. c. pr. r. — Razsoja o stroških, ako se sodba iz tega razloga razveljavi.

V pravni stvari E-ja zoper R-a radi 532 K 10 h, ki se je razpravljala pri c. kr. okrajnem sodišču v Ljubljani, je toženec po končanem dokazovanju in sicer 3 dni pred narokom, določenim za nadaljevanje sporne razprave, s pripravljalnim spisom podal nova navajanja. Ta pripravljalni spis je sodnik češ, da je nedopusten, vrnil tožencu. Na razpravi je toženec vnovič stavil predlog, da se nova navajanja dopustijo, in za slučaj, če se temu predlogu ne ugodi, dalje predlagal, da se pripravljalni spis vzame k zapisniku kakor zapisek. Vse te predloge je prvi sodnik zavrnil na podlagi predpisa v §-u 179 stavek 2. c. pr. r. češ, da se nove navedbe in novi dokazi očitno zato niso prej podali, da bi se pravda zavlekla, in so torej nedopustni, vrhu tega pa tudi nevažni. Ta sklep sprejel se je v dejanski stan sodbe z dne 24. aprila 1901 opr. št. C IV 388/00-12, s katero se je tožbenemu zahtevku ugodilo.

Toženec je v prizivu zlasti uveljavljal ničnostni razlog po §-u 477 št. 4. c. pr. r. Tožitelj pa je vložil rekurz zastran stroškov.

C. kr. deželno kot prizivno sodišče je s sklepom od 5. junija 1901 opr. št. Bc III 77/1-1 prizivu ugodilo, prvosodno sodbo kot nično razveljavilo in stvar vrnilo prvemu sodišču v novo razpravo, ker je istinito podan ničnosti razlog po §-u 477 št. 4. c. pr. r., kajti tožencu se je z nezakonitim ravnanjem odvzela možnost razpravljati pri sodišču, o tem pa, če so nove navedbe nedopustne ali nevažne, ni moči odločiti, ker se navajanje niti zgodilo ni. Izreklo je dalje, da je stroške prizivnega postopanja šteti za pravdne stroške, rekurz tožitelja pa da je brezpredmeten.

Tožiteljev revizijski rekurz je c. kr. najvišje sodišče s sklepom z dne 16. julija 1901 št. 10075 v glavni stvari zavrnilo, glede stroškov pa izreklo, da je tudi tožiteljeve rekurzne stroške šteti za pravdne stroške. Od stroškov revizijskega rekurza mora tožitelj dve tretjini sam trpeti, jedno tretjino pa je tudi šteti za pravdne stroške.

Razlogi.

Po § 179 c. pr. r. je prvi sodnik pač upravičen, nove dejanske trditve in dokaze kake stranke celó uradoma zavrniti, če se jih očitno v namenu, da bi se pravdo zavleklo, ni prej navedlo in če bi se z njih dopustitvijo rešitev pravde izdatno ovirala. Vendar pa sodnik mora po §-u 417 zadnji odst. c. pr. r. navajanje, katero je izrekel za nedopustno, v dejanskem stanu sodbe navesti, če se isto ni v razpravnem zapisniku zabeležilo, ker bi sicer prizivni sodnik ne mogel presoditi zakonitosti tacega izreka. V predmetnem primeru pa se nič tega ni zgodilo, kajti v razpravnem zapisniku z dne 16. aprila 1901 se nahaja pripomnja, da je sodnik zavrnil razen navajanj v pripravljalnem spisu z dne 13. aprila 1901, katerega je izrekel za nedopustnega, v obče tudi vsako dalnje ustno navajanje toženca, toda vsebina teh dalnjih trditev ni navedena niti v razpravnem zapisniku niti v sodbe dejanskem stanu. Če je toženec na ustni razpravi hotel samo ponavljati navedbe pripravljalnega spisa z dne 13. aprila 1901 in ondi stavljene dokazne predloge, ali pa navajati še novih okolnosti in dokazil, tega ni moči presoditi, ker, kakor rečeno, o tem

ne stoji nič niti v razpravnem zapisniku, niti v dejanskem stanju; vendar pa je v prizivnem spisu navedel okolnosti in dokaze, katerih ni v rečenem pripravljalnem spisu.

Glede na ta dejanski položaj je prizivno sodišče po pravici smatralo, da se je tožencu z nezakonitim ravnanjem odvzela možnost, razpravljati pred prvim sodnikom in je torej njegova odločba, v kolikor tiče glavne stvari, v določenih §-ov 471 št. 5, 473, 474, 477 št. 4 in 478 c. pr. r. utemeljena.

Revizijski rekurz, v kolikor je naperjen proti odločbi prizivnega sodišča zastran tožiteljivih rekurnih stroškov, pa je opravičen, ker tožitelj ni nič zakrivil ničnosti sodbe prve stopnje in se danes ne dá presoditi, če je njegov rekurz, kateri je vsled prizivnosodne odločbe postal brezpredmeten, meritalno utemeljen ali ne. V tej točki bilo je prizivnosodni sklep v smislu §-a 51 in 52 c. pr. r. tako spremeniti, da je te stroške smatrati za pravdne stroške.

Izrek o stroških utemeljen je v §-u 41 in 50 c. pr. r.

I. K.

b) Solidarnost obveze tvori jedinstvenost stranke (§ 14 gr. p.)

Tuženici *A* i *B* kupili su od tužitelja skupno svaki jednom nerazdieljenom polovicom tvornicu opeka za dogovoreni iznos od K 9200 uz solidarnu obvezu na izplatu. Plativ malen dio tog iznosa, nisu tuženici marili platiti i ostalo. Na temelju te činjenice, poduprte dokazima, što su navedeni u tužbi, tužitelji pitaju, da tuženici budu osudjeni na solidarnu izplatu saldo-iznosa od K 8314:82 spp.

Na prvo ročište, određeno pred c. kr. okružnim sudom u Rovinju, pristupio je samo tuženik *A*, dočim je proti tuženiku *B-u*, koji nije pristupio, na predlog tužitelja proglašena osuda zbog propuštenja. *A* je dobio, kano obično, rok za odgovor.

B je podnio pravodobno priziv proti osudi prvog suda, ali na prizivnom sudu u Trstu su bili istoga mnjenja, kao na prvostepenom i to iz sljedećih razloga:

U tužbi se tvrdi, da su tužitelji prodali tvornicu opeka dvjema tuženicima, koji su se zavezali nabaviti je za obšti račun.

Radi toga nije još utemeljeno jedinstvo pravnog odnošaja u smislu §-a 14 gr. p. i uzprkos zahtijevanju, da bude uzajamno plaćena zaostala cijena kupovine, traže se od suparaca doista jednom tužbom dvije neodvisne tražbine istog iznosa; sbog toga je pripustiva odreka u korist samo jednog tuženika in na isti način pripoznanje sa strane jednog ili drugog, dakle takodjer razstavljena ogluha. Tužba bje redovito dostavljena tuženom prizvateľu, koji nije uztvrdio, da mu nije bilo moguće prikazati se na prvo ročište. Presuda sbog propuštenja jest opravdana, dočim je ne-utemeljen prizivni razlog, da propuštenje ne postoji, proti kojemu inače neima druge pravne pomoći, nego li povrata v prijašnje stanje.

Istotako je neosnovan razlog ništetnosti, pošto prizvateľu nije proti zakonu bila oteta mogućnost, da razpravlja na sudu. Kako rečeno, tužba mu bi dostavljena. Rok za prvo ročište može sudac uredovno odrediti takodjer prije 14 dana, a prizvateľ imaše dovoljno vremena, da dodje na sud, e da jednostavno pobije parnicu i da prijavi shodne prigovore dopuste na onom ročištu. Na prigovore nenadležnosti suda i litispendencije, koje podiže sutuženik *A* na prvom ročištu, nesmje se obazirati prizivni sud.

Proti riešitbi prizivnoga suda, izdanoj u obliku zaključka, podnio je sutuženik *B* utok na vrhovni sud. I uspio je: vrhovni sud je preinačio zaključak prizivnoga suda te ukinuo osudu prvostepenog suda, vratio ovomu stvar za nastavak razprave i proglašenje nove osude.

Vrhovni je sud u obrazloženju svoje riešitbe naveo sljedeće razloge:

Polag navada tužbe oba tuženika su kupila tvornicu opeka i oba su se obvezala solidarno platiti prodavaocem dogovorenu kupovnu cieniu. Iz toga sledi, da oba tuženika tvore jedinstvo, da pravda započeta proti obojici ne može biti razdijeljena i da proti obojici može biti izdana osuda, kojom obojica bivaju ili osudjeni na izplatu ili riešeni od obveze. Obzirom na to i jerbo se u smislu § 14 gr. p. u nazočnom slučaju učinak procesualnih čina suparca, koji dieluje, razteže i na suparca, koji ne dieluje, te pošto je prvo ročište pravovaljano obdržavano sa prvim tuženikom, prvi sudac bi bio morao odbiti predlog tužitelja, učinjen na prvome ročištu, za proglašenje osude sbog propuštenja proti drugom tuženiku. (Riešitba od 1. maja 1901 br. 6424.)

Dr. I. Z.

c) **K pojmu „pravnega interesa“ v zmislu §-a 288. c. pr. r.**

Zapustnica Marija K. je v svoji oporoki volila svojim trem bratom B., C. in D-ju vsakemu po 100 gld. Kot njena edina zapuščina sta se inventirala dva kupa ježic, jeden, ki je bil shranjen pod hišnim podstrešjem in cenjen na 320 gld., in drugi, ki je bil shranjen na kašči in cenjen na 240 gld., dasiravno je zapustnica o priliki, ko je napravila svojo oporoko, izjavila, da je le kup ježic, ki je shranjen pod hišnim podstrešjem, njena lastnina. Mož zapustnice A, ki je trdil že ob napravi inventarja, da so ježice, shranjene na kašči, njegove, in ugovarjal, da bi se tudi te ježice popisale in cenile, vložil je, boječ se, da bi utegnili legatarji svoj čas zaradi izterjanja svojih volil seči tudi na te ježice, proti B, C in D-ju tožbo, v kateri je zahteval od tožencev pripoznanja, da ježice, shranjene na kašči pri njegovi hiši št. 13 v P. čez 60 met. centov in v vrednosti 240 gld. ne spadajo v zapuščino Marije K., nego da so njegova lastnina.

C. kr. okrajno sodišče v Novem mestu je tožbeni zahtevi ugodilo in to iz razlogov, ker se je na podlagi izvršenih dokazov in pa okolinosti, da je zapustnica sama — kar je v pravdi pripoznano — le ježice pod hišnim podstrešjem označila za svojo lastnino, prepričalo o tem, da je tožitelj lastnik na kašči shranjenih ježic, potem ker toženci, kar je tudi priznано v pravdi, tožijo dedinjo Ano K. na izplačilo volil in je torej bojazen tožitelja, da utegnemo svoj čas izvršilnim potom seči tudi na njegove ježice, trdeči, da so te podedovano premoženje tožiteljeve žene in dedinje Ane K., popolnoma opravičena in ima tožitelj tedaj važen pravni interes na tem, da se sodnim potom ugotovi proti tožencem sporno vprašanje, ali spadajo na kašči shranjene ježice v zapuščino Marije K., ali so njegova last.

C. kr. okrož. kot priziv. sodišče v Novem mestu je tožbeno zahtevo zavrnilo in to posebno iz razlogov, da je le-to tožbo smatrati za ustanovitveno tožbo v zmislu §-a 288. c. pr. r., da pa jedina bojazen, da bi utegnili toženci zaradi izterjanja svojih volil uvesti svoj čas izvršilo na sporne ježice, ne opravičuje tožitelja, da bi že sedaj dal nasproti tožencem ustanoviti z razsodbo svojo lastninsko pravico do navedenih ježic in ker je predmet tožbe v zmislu §-a 228. c. pr. r. ustanovitev kakega že obstoječega pravnega razmerja, — pravno razmerje pa bi med

tožiteljem in toženci šele nastalo tedaj, če bi toženci že vodili zvršilo na ježice, o katerih trdi on, da so njegova lastnina.

C. kr. najvišje sodišče je z odločbo od 13. decembra 1899 št. 16.713 revizijo tožiteljevo zavrnilo in potrdilo razsodbo prizivnega sodišča iz razlogov:

Po §-u 228. c. pr. r. se zahteva za dopustnost ustanovitvene tožbe kak že obstoječ pravni interes, da se ustanovi kako pravno razmerje ali kaka pravica. Kako pravno razmerje med tožiteljem in toženci kot legatarji po Mariji K. sploh ne obstoja; a kar se tiče bajé njemu pristojne lastninske pravice do vprašanih ježic pa jedino bojazen, da bi utegnili toženci uvesti na nje zvršilo, ne more že sedaj utemeljiti pravnega interesa do ustanovitve njegove pravice, ker toženci do sedaj še niso ničesar ukrenili, kar bi dalo pričakovati neposreden poseg na ježice. Tudi to, da toženci njegove lastninske pravice ne pripoznajo, ne utemeljuje na strani tožitelja še nobenega pravnega interesa do takojšnje ustanovitve te pravice; ta bi bil dan šele tedaj, ako bi tožitelju iz zanikanja njegove lastninske pravice mogla nastati kaka gmotna škoda, kar pa dosedaj še ni razvidno.

A. Levec.

d) Negativen kompetenčni spor po §-u 47. jur. n. Razsoja o stroških po §-u 51., zadnji odst. c. pr. r.

J. K. je vložil pri c. kr. dež. sodišču v Ljubljani tožbo proti F. B. na plačilo odškodnine v znesku 3736 K, ki je tožniku nastala iz tega, da prostorov, v novi hiši toženca v najem vzetih, dalje časa ni mogel rabiti za svoj kavarnarski obrt, ker hiša še ni bila dodelana, nadalje da se mu je pokvarila oprava, deloma pa so mu jo tudi pokradli, ker še ni bilo vrat. Vsled te tožbe vršil se je prvi narok, vložil je toženec odgovor na tožbo in odredila se je sporna razprava. Tekom te razprave pa je sodeči senat uradoma poprijel se vprašanja o stvarni pristojnosti in po ločeni razpravi o tem vprašanju izrekel s sklepom 19. aprila 1901 opr. št. Cg. I 63/1-7, da je zborna sodišče nepristojno, ker razsoja o odškodnini, katero se zahteva na podlagi najemne pogodbe, spada v izključno podsodnost okr. sodišč v zmislu §-a 49. št. 5 jur. n. Hkratu je tožnika obsodil v povračilo vseh toženčevih stroškov na podlagi določeb §§-ov 41 in 52 c. pr. r.

Proti temu sklepu vložil je tožnik rekurz, hkratu pa, ker bi mej tem časom utegnila tožbena zahteva zastarati, podal je tožbo pri okr. sodišču v Ljubljani. Le-to je tožbo s sklepom 9. maja 1901, opr. št. C II. 338/1-1 radi nepristojnosti zavrnilo, ker izjemna podsodnost okrajnih sodišč po §-u 49. št. 5 jur. n. velja le za nujne najemne reči, k tem pa ne spadajo odškodninske zahteve iz najemnih pogodb.

Proti tej odločbi vložil je tožitelj rekurz na c. kr. deželno kot rekurzno sodišče v Ljubljani. Le-to je z odločbo od 24. maja 1901 opr. št. R. III, 102/1-1, dostavljeno tožitelju dne 1. junija 1901, prvosodni sklep potrdilo.

Mej tem pa je tudi c. kr. višje deželno sodišče v Gradcu, rešujé tožiteljev rekurz proti sklepu sodečega senata deželnega sodišča, z odločbo 21. maja 1901 opr. št. R. II, 35/1-1, dostavljeno tožniku dne 2. junija in tožencu dne 1. junija, navedeni sklep sodečega senata potrdilo, v kolikor se je le-ta izrekel nepristojnim. Glede pravnih stroškov pa je prvosodno odločbo v toliko spremenilo, da jih je obojestranski obotalo, češ da ni razloga, odstopati od odločbe §-a 51. zadnji odst. c. pr. r. Glede stroškov rekurza je sodišče izreklo, da jih mora polovico povrniti toženec tožitelju, to pa na podlagi določeb §§-ov 41, 43, 50, 52 c. pr. r., ker je rekurz imel delovit vspeh.

Zastran izreka o stroških podal je toženec revizijski rekurz, katerega pa je najvišje sodišče z odločbo 2. julija 1901, št. 9389 zavrnilo in potrdilo višjesodni sklep iz njegovih razlogov.

Tožba bila je torej od strani sodečega senata deželnega sodišča in od strani okrajnega sodišča pravokrepno »a limine« zavrnena zaradi nepristojnosti.

Vsled tega obrnil se je tožnik na najvišje sodišče, da v zmislu §-a 47. jur. n. razsodi ta negativni kompetenčni spor. V mnenjih, katera je najvišje sodišče zahtevalo od sodečega senata deželnega sodišča ter od višjega deželnega sodišča, poudarjali sta obe te dve sodišči, da je podan neg. kompetenčni spor v zmislu §-a 47. c. pr. r.

Nato je c. kr. najvišje sodišče z odločbo od 3. julija 1901 št. 9737 izreklo, da v tem primeru ne more postopati po določbi §-a 47. jur. n., ker se toženec v revizijskem rekurzu

proti sklepu višjega deželnega sodišča v Gradcu z dne 21. maja 1901 opr. št. R. II. 36/1-1, s katerim je bilo tako, kakor deželno sodišče v Ljubljani z odločbo od 19. aprila 1901 opr. št. Cg. I. 63/1-7, izreklo, da je okrajno sodišče v Ljubljani pristojno,¹⁾ ni pritožil in torej odločba najv. sodišča z dne 2. julija 1901, št. 9389 zadeva samo izrek o stroških, vprašanja o pristojnosti pa se ne dotika. Ker je torej vprašanje o pristojnosti pravomočno tako rešeno, da je pristojno okrajno sodišče v Ljubljani, soditi bode le-temu o ondi vloženi tožiteljevi tožbi.

—k.

e) Zakoniti zahtevki so le tedaj izvršljivi, kedar je za nje utemeljen izvršilni naslov „expressis verbis“.²⁾

Toženec je bil s pravomočno razsodbo obsojen, da mora priznati prostost tožiteljeve parcele glede vsake služnosti in povrniti 186 K 30 h tožnih stroškov. Tožitelj kot zahtevajoči upnik je predlagal izvršilo za iztirjanje tožnih stroškov in tudi 5% obresti od dneva pravomočne razsodbe.

Zvršilno sodišče je predlog glede obresti odklonilo: 1.) ker navedena razsodba za to ne daje izvršilnega naslova; 2.) ker tu gre za pravdne stroške, torej postranski zahtevek, kateremu sploh ne pripadajo obresti.

Rekurzno sodišče je rekurzu zahtevajočega upnika ugodilo in dovolilo tudi izvršilo glede zahtevanih 5% obresti od tožnih stroškov iz nastopnih razlogov:

Rekurzu je bilo ugoditi, ker zaveza dolžnikova, da mora plačati zamudne obresti od navedene izvršljive svote od dne zapada, s katerim začne dolžnikova plačilna zamuda, izhaja iz določeb §§-ov 1333 in 1334 o. d. z., in ker je pravomočna sodba, na katero se upira predlog za izvršilo, izvršilni naslov ne samo glede v njej tožitelju prisojene glavnice, ampak tudi glede zamudnih, tej glavnici iz zakona samo od sebe priraščajočih obresti.

C. kr. vrhovno sodišče je, ugodivši revizijskemu rekurzu zavezanca s sklepom 2. julija 1901, št. 9632, v izpodbijani

¹⁾ Ta izrek se sicer v nobenem teh dveh sklepov ne nahaja, vendar pa to nima pomena, ker kako drugo okrajno sodišče itak ne pride v poštev.

²⁾ Glej »Sl. Pravnika« št. 5, 1901.

točki, namreč glede dovoljenega zvršila za izterjanje 5% od tožbenih stroškov sklep rekurznega sodišča predružačilo in obnovilo v tej točki sklep I. inštançe, in konečno izreklo, da je zahtevajoči upnik dolžan zavezancu plačati stroške revizijskega rekurza: ker za 5% obresti od priznanih tožbenih stroškov nedostaje izvršilnega naslova, kajti obresti v razsodbi niso priznane, in ker je ob sebi umevno, da različni zahtevki, čeprav se v zakonu normujejo, so samo tedaj sposobni za izvršilo, če je za nje utemeljen izvršilni naslov »*expressis verbis*«, t. j. če so z razsodbo ustanovljeni.

Dr. Fr. M.

f) Stroškov za oglasbo terjatev k največjemu ponudku in za zastopanje pri razpravi o razdelitvi ni šteti za izvršilne stroške po §-u 216 zvrš. r. — Terjatev, nastalih iz kreditnega razmerja, je z obrestmi in stroški vred odkazati iz največjega ponudka samo do višine vknjiženega najvišjega zneska (§ 14 odst. 2. zemlj. zak.). — Najviši znesek, ki je vknjižen za postranske pristojbine, porabiti je le za one pristojbine, ki so izrecno v dotični listini navedene. — Stroške prisilne uprave (§ 120 št. 4 zvrš. r.) je kakor prednostne terjatve plačati iz največjega ponudka po §-u 216 št. 1 zvrš. r., ako so le bili obrnjeni v prid do plačila dospelim upnikom, ne glede na to, koliko upnikom se je dovolila prisilna uprava.

C. kr. okr. sodišče v Podkloštru je v dražbenem postopanju z razdelilnim sklepom iz največjega ponudka za prodane rudokope, glede katerih se je v korist dveh zahtevajočih upnikov opravljala tudi prisilna uprava, odkazalo mej drugim tudi:

1.) prisilnemu upravniku M. kakor prednostni stavek sodno ugotovljene stroške prisilne uprave v znesku 1678 K 20 h;

2.) upniku E, kateremu v prid je tekla tudi prisilna uprava, pri stavku do plačila dospelih kreditnih terjatev v vknjiženih najvišjih zneskih po 30.000 K in 10.000 K s 6% obrestmi in z vknjiženima najvišjima zneskoma po 700 K in 600 K za postranske obveze:

a) predujeme, ki jih je ta upnik dal upravniku M., v skupnem znesku 3191 K 49 h.

b) polovico nagrade upravnika (ker se je prisilna uprava opravljala v prid dveh upnikov) 1316 K 97 h. Zneska prideljenih glavnice kreditnih terjatev s 6⁰/₀ obrestmi in stroški pa sta preokračila daleko vknjižena najvišja zneska po 30.000 in 10.000 K.

3.) c. kr. finančni prokuraturi v Celovcu stroške za oglasbo davkov in zastopanje pri razdelilnem naroku v znesku 55 K 98 h.

Ves ostanek največjega ponudka pa se je pridelil zahtevajoči upnici firmi F. P. V. kot naslednji tabularni upnici v delno pokritje njene terjatve.

Vsled rekurzov vseh navedenih upravičencev je c. kr. deželno kakor rekurzno sodišče v Celovcu s sklepom 7. februarja 1901 opr. št. R II6/1-1 (E 83/99-83) zahtevke pod 1), 2) b) in 3) izločilo in odreklo njih plačilo iz razdelbene sklade, od zahtevka pod 2 a) pa priznalo samo svoto 520 K 52 h, namreč oni znesek, ki ostane še prost od najvišjega, za postranske obveze vknjiženega zneska 600 K (oni znesek 700 K je bil namreč že zasežen). — Odkazane kreditne glavnice s stroški in obrestmi pa tudi po računu rekurznega sodišča presegajo vknjižena najvišja zneska po 30.000 in 10.000 K

C. kr. najvišje sodišče je z odločbo od 3. aprila 1901 št. 4315 in 4440 zavrnilo revizijski rekurz c. kr. finančne prokurature proti odločbi rekurznega sodišča v točki 3), vsled revizijskih rekurzov upravnika M., upnika E. in zahtevajoče upnice F. P. V. pa gledé zahtev pod 1) in 2) razveljavilo obe odločbi nižjih stopinj ter c. kr. okr. sodišču v Podklostru naročilo novo razdelbeno postopanje glede vse razdelbene sklade, v kolikor ista ni bila zasežena z odkazom davkov in davščin kakor prednostnih stavkov.

Razlogi.

Odločba o vprašanju, ali je državnemu zakladu priznati iz največjega ponudka tudi stroške za oglasbo njegovih terjatev in za zastopanje pri razdelitvenem naroku, zavisna je od prejšnjega vprašanja, ali je te stroške smatrati za zvršilne stroške, t. j. po smislu §-a 74 zvrš. r. za stroške zvršilnega postopanja, a to vprašanje je moči le tedaj prav rešiti, če se dožene za gotovo, kedaj je smatrati zvršilno postopanje za končano; kajti jasno je, da stroški, ki nastanejo zahtevajočemu upniku iz katerih razlogov

koli po končanem izvršilnem postopanju, ne morejo več veljati za stroške izvršilnega postopanja.

Za konec izvrš. postopanja pa je, ker izvrš. red o tem nima določeb, v primeru dražbenega postopanja pač le smatrati domik nepremičnine najboljšemu ponudniku, ker je s tem izvršilo na dolžnikovo imovino dejanski končano, a vse drugo, kar se mora še zgoditi, da se pomore zahtevajočemu upniku do zadostitve, nima več značaja izvršila, nego značaj uradne, varstvo pravic zahtevajočega upnika, a tudi vseh drugih vdeležencev jamčeče procedure, katere povračilo se ne da več naložiti zavezancu. Mimo tega pa je iz izvršilno-tehniških razlogov naravnost potrebno, da se naravni konec, katerega tekom izvršila tvori domik nepremičnine zdražitelju, smatra tudi za pravni konec izvršilnega postopanja.

Po §-u 14 odst. 2 zemlj. zak. je tedaj, kedar treba zastavno-pravno zavarovati terjatve, ki utegnejo nastati iz podeljenega kredita, prevzetega posloводства ali iz naslova jamčenja ali odškodbe, v listini, na katere podlagi je izvršiti vpis, navesti najvišji znesek, do katerega naj sega kredit ali jamčenje. Zakon polaga torej važnost na to, da more v takem primeru vsakdo, ki vpogleda v javno knjigo, popolno zanesljivo zvedeti, s katerim najvišjim zneskom je posestvo tu obremenjeno. Iz tega pa izhaja, da pod nobenimi okolnostimi ni dopustno, to najširšo mejo prekoračiti. Osobito pa je nedopustno, to jamčenje zastavljenega posestva vporabljati čez mero najvišjega, iz knjige razvidnega zneska za zadostitev obresti, stroškov in drugih postranskih pristojbin. Obresti in postranske pristojbine so pritiklina glavnice, one le-to zvišajo in povečajo, toda spadajo že vsled akcesorne svoje narave v okvir zastavne pravice, vpisane za celokupne kreditne terjatve.

V le-tem slučaju ima upnik E. na prodanem posestvu zastavno pravico za kreditni terjatvi v najvišjih zneskih po 30.000 in 10.000 K in na noben način, niti pod katerim naslovom koli se mu ne bi smelo na teh stavkih več pripoznati, nego li znašata ta najvišja zneska. Temu ne nasprotuje to, da so pri teh najvišjih zneskih vknjižene tudi 6% obresti, ker nista vpisani v zemljiški knjigi dejanski terjatvi po 30.000 in 10.000 K, ampak samo kredit za morebitne terjatve do teh zneskov. — Napačno je tudi, da se je upniku E. iz naslova po njem za prisilno upravo

danih predujemov odkazal znesek 520 K 52 h iz varščine po 600 K za postranske obveznosti kredita po 10.000 K, ker ta varščinska hipoteka po vsebini tozadevne listine z dne 10. aprila 1893 služi le za natančno določene druge postranske obveznosti, ki niso v nikaki zvezi z zvršilom na plodove zvršilno prodanega posestva.

Kar se tiče revizijskih rekurzov upravnika in upnika E., ki zahtevata prisodbo upravnikovih stroškov in nagrade kakor prednostni stavek, odnosno kakor pripadek terjatve upnika E, tem pritožbam v toliko ni moči odrekati upravičenosti, da je rekurzno sodišče te zahteve izločilo zaradi tega, ker se je prisilna uprava opravljala samo v prid nekaterim upnikom, a ne v prid sklade ali pa vseh upnikov, vsled česar baje določba §-a 216 št. 1 zvrš r. nima mesta. Pregled spisov o prisilni upravi namreč kaže, da ta izrek v občnosti ni umesten, da je temveč del stroškov, v kolikor ti zadevajo odlog za rudarjenje, vzdrževanje rudarjenja, zavarovanje poslopij proti nevarnosti požara i. t. d., porabljen ali bi vsaj mogel biti porabljen v korist vseh upnikov. Ako pa je temu tako, potem ni bilo opravičeno, stroške prisilne uprave docela zavrniti iz največjega ponudka. Pri tem je nevažno, da sta prisilno upravo izprosila in zvršila samo dva upnika, ker ni na tem, v čegav prid se je prisilno upravo dovolilo, ampak na tem v čegav prid se je v resnici opravljala. Bila je stvar likvidacijskega postopanja, ustanoviti, katere stroške prisilne uprave se je obrnilo v prid vsem upnikom, ki so prišli do plačila iz največjega ponudka. In ker se to ni zgodilo, treba likvidacijsko postopanje v tej točki popolniti ter sta v tej zadevi storjena razdelilna sklepa prezgodnja.

Ker temeljite odločbe o razdelbi največjega ponudka, kolikor ga ostane po plačilu davkov in davščin kakor prednostnih stroškov, ni moči vkreniti, dokler niso ugotovljene te okolnosti, treba je bilo v teh točkah storjene sklepe nižjih stopinj razveljaviti ter ukazati okr. sodišču v Podkloštru, da v oznamenjeni smeri popolni likvidacijsko postopanje in potem ostanek največjega ponudka vnovič razdeli po tu izrečenih načelih.

Ź. K.

Razne vesti.

V Ljubljani, 15. avgusta 1901.

— (Osobne vesti.) Deželnosodnemu svétniku v Ljubljani Jos. Martinaku je podeljen povodom zaprošenega vpokojenja naslov višjesodnega svétnika. — Imenovani so: sod. tajnik A. Doxat v Celji za dež. sod. svétnika v Ljutomeru; sod. pristav A. Modrinjak za okr. sodnika v Žužemberku; avskultant Fr. Mavar za sodnega pristava v Podgradu. — Premeščen je sodni tajnik A. Vidoz od dež. sodišča v Trstu k okrožnemu sodišču v Gorici. — Imenovani so za notarje notarski kandidati: J. Hudovernik za Kranjsko goro, dr. J. Barlé za Tržič in M. Hafner za Senožeče. — Premeščen je notar M. Korber iz Senožeč v Lož. — Odvetniško pisarno sta otvorila dr. Ivan Zuccon v Pulji in dr. Edvard Slavik v Trstu; premestil je svojo pisarno odvetnik dr. Franjo Rosina iz Ljutomera v Maribor.

— (Pravni drobiž.) IV. Po smislu dvor. dekreta z dne 27. oktobra 1798 št. 438 j. z. zb. ni dopustno, da bi c. kr. finančna prokuratura, oziroma kak njen uradnik zvrševal službo upniškega odbora v konkurznih rečeh. — V. Ako se v konkurznem postopanju ne likvidujejo terjatve, ki jih c. kr. finančna prokuratura prijavi za kako državno blagajno, tedaj je prokuraturi izdati prepise v smislu §-a 125 konk. r. koleka proste; za takšne terjatve namreč ni pristojbine. — VI. Konkurno sodišče v Ljubljani je dne 5. junija 1901 sklenilo, da ni pomisleka proti sodni prodaji terjatve, v konkurzno maso spadajoče in pri več zemljiščih vknjižene, ker §-321 zvrš. reda ni merodajen za prodajo v konkurznih rečeh; določbe v §§-ih 116—149 konk. r. so samostojne in se niso spremenile po določbah eksekucijskega reda, ker je ravno v konkurznem redu želeli in tudi predpisano, da se pri realizaciji premoženja ne dela nobenih težav, marveč da se po sklepu dotičnih konkurznih funkcionarjev način realizovanja premoženja kar najhitreje doseže; v tem oziru se je izrazilo tudi justično ministerstvo z ukazom z dne 19. marca 1899 št. 4043, katerega je priobčilo nadsodišče vsem sodiščem z naredbo z dne 26. marca 1899 št. praes. 3910/1,99. — VII. Odvetniki jamčijo osebno za plačilo vsakovrstnih pristojbin, ki zadenejo njih stranke, tako ne samo za dostavnine, razsodnine, koleke i. t. d., ampak tudi za pristojbine prič in zvedencev (plenis. sklep najvišjega sodišča z dne 5. julija 1899 št. 406 praes.); seveda ne velja to načelo pri zastopstvu revnih strank s pravico ubogih. — VIII. Odstop terjatve daritvenim potom, ako se ni že vršila dejanska prepodaja dolžne terjatve v smislu §-a 427 obč. drž. zak., zahteva obliko notarskega akta, oziroma v onih okrajih, za katere še ni veljaven zakon z dne 25. julija 1871 št. 76 drž. zak., napravo pismene listine; — ako se je pa prepodaja v smislu §-a 427 obč. drž. zak. vršila, tedaj je soditi po okolišnih posameznega slučaja (plenisim. odločba z dne 20. junija 1890 št. 20 praes.). — IX. Tožbe radi razveljavljenja najemne pogodbe v smislu §-a 1117 obč.

drž. zak. spadajo brez izjeme pod kompetenco okrajnih sodišč (plenarna odločba z dne 22. novembra 1899 št. 15959), ker § 49 št. 5 jur. n. določuje načelo, da je za vse spore iz najemnih pogodb okrajno sodišče pristojno in ker je že tudi po prejšnjih zakonitih predpisih iz naslova § 1117 obč. drž. zak. ta pristojnost bila utemeljena. — X. Eksekucija na krčmarski in gostilničarski obrt potem prisilne odelaje v zakup je dopustna (razsodba najvišjega sodišča z dne 23. novembra 1899 št. 15976); koncesionirani obrti namreč niso izključeni iz vsake eksekucije, ker § 341 zvrš. r. izrecno določuje pogoje, pod katerimi je moči eksekucijo na navedene reči zahtevati; po tem predpisu pa je eksekucija dopustna bodisi potom prisilne uprave, bodisi po oddaji v zakup; ta način zvršila ima vendar pred očmi in zahteva, da upravno oblastvo dovoljuje prisilnemu upravniku ali prisilnemu zakupniku izvrševanje koncesije (§ 341 odst. 2 in 3 zvrš. reda). —

K. W.

— (Kolkovanje listin o prostoročni prodaji premičnin, v zvršilu stoječih.) (Odlok fin. min. od 2. jan. 1901 št. 58541 ex 1900.) Zapisniki, ki jih sestavijo izvršilni organi pri prodaji premičnin iz proste roke izvršilnim potom v smislu §-ov 268 in 280 zvrš. r., so po tar. toč. 65 Aa podvrženi pristojbini po lestvici III. od kupnine, ako jih podpiše kupec prodanih rečij; izjava, pripisana zapisniku, s katero zahtevajoči upnik potrdi sprejem skupila, pa je po tar. toč. 47 *lit. a*) podvržena pristojbini po lestvici II. od sprejetega zneska. Kakor listine pa se ne kolkujejo: predlog na prevzetje v smislu §-a 271 zvrš. reda in spisek sklepa, s katerim izvršilno sodišče takemu predlogu ugodí, kakor tudi ne slednjič (določilo tar. toč. 102 *lit. b*) posebna izjava kupca, katero mora v smislu §-a 391 poslovnega reda za sodišča od 5. maja 1897 R 112) eventualno predložiti izvršilni organ. Zapisnike, sestavljene v tozadevnih slučajih, je brez razločka, če jih stranka podpiše ali ne, kolkovati po §-u 1, oziroma po §-u 12 cesarske odredbe od 26. decembra 1897 drž. zak. št. 305.

— (Kolkovanje vlog pri delavskih bolniških blagajnah.) Po vsebini, oziroma radi javnopravnega značaja delavskih bolniških blagajn so pristojbin proste vse vloge, *a*) katere imajo namen osnovati ali razrešiti pravne razmere teh blagajn z zavarovanci, *b*) katere se vložijo pri blagajniških nadzorovalnih oblastvih zastran stvari, tičočih se takega nadzorstva, ali ki se vložijo iz javnih ozirov pri kakem oblastvu ali uradu. Vse druge vloge, zlasti one, ki se tičejo zasebnopravnih razmer in premoženja blagajn pa je, kakor je vsebina, kolkovati po zakonu. (Razpis fin. min od 14. januarja 1901 št. 70.566 ex 1900.)

»Slovenski Pravnik« izhaja 15. dne vsacega meseca in dobivajo ga člani društva »Pravnik« brezplačno; nečlanom pa stoji za vse leto 10 K, za pol leta 5 K.

Uredništvo in upravništvo je v Ljubljani, v Gospodskih ulicah št. 16; naroča se tudi pri O. Fischerju, knjigotržcu v Ljubljani, na Kongresnem trgu.

